W ŚWIAT Z KLASĄ

Religia

EDUKACJA GLOBALNA NA ZAJĘCIACH RELIGII W SZKOLE PODSTAWOWEJ

04

SCENARIUSZ

Życie ludzkie jest darem

BEATA WILMANOWICZ

KLASA VI

45 MIN

Scenariusz ukazuje uczniom i uczennicom świętość i bezcenność życia i zdrowia ludzkiego, które są darami Boga. Podczas zajęć młodzież podejmie refleksję nad znaczeniem przykazania „Nie zabijaj" i pozna współczesne przykłady zagrożeń dla życia ludzkiego takie jak wojny, zanieczyszczenie środowiska czy klęski żywiołowe. Czerpiąc inspiracje z działań wybitnych jednostek bądź organizacji, uczestnicy i uczestniczki zajęć zastanowią się, jak chronić życie i zdrowie ludzi na całym świecie.

Pytania kluczowe

Co to znaczy, że życie ludzkie jest święte i bezcenne?

Co możemy zrobić, żeby chronić życie i zdrowie ludzkie?

Cele zajęć:

- wyjaśnisz znaczenie i religijne uzasadnienie piątego przykazania „Nie zabijaj"
- poznasz zjawiska i zachowania zagrażające współcześnie życiu i zdrowiu ludzi w różnych częściach świata
- zastanowisz się, jakie działania możesz podjąć, aby chronić życie i zdrowie ludzi na całym świecie

Związek z podstawą programową:

C.3.1., C.3.2., C.5.2., C.6.1.

Zagadnienia:

pokój i konflikty na świecie, władza polityczna, demokracja i prawa człowieka, zdrowie

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

—3 Dobre zdrowie i jakość życia

—16 Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje

Metody:

praca z Pismem Świętym, praca z cytatami, burza pomysłów, modlitwa

Formy pracy:

praca indywidualna, praca w parach, praca w grupach

Środki dydaktyczne i materiały:

Pismo Święte, sznurki o długości 1,5 metra, załączniki

Wprowadzenie

1
5 minut

Poproś klasę o powstanie i wspólne odmówienie modlitwy przed nauką religii. Zapytaj uczniów i uczennice: *Za co zazwyczaj ludzie dziękują Bogu w codziennej modlitwie?*

Proponowane odpowiedzi: za zdrowie swoje i bliskich, za pokój na świecie, za życie, za szczęśliwy powrót do domu, za jedzenie, za piękny świat, za zbawienie, za odniesione sukcesy.

Zadaj kolejne pytanie: *Dlaczego dziękujemy Bogu za życie i zdrowie?*

Proponowane odpowiedzi: bo życie pochodzi od Boga, bo Bóg nas stworzył, bo Bóg jest naszym Ojcem.

Praca właściwa

2
3 minuty

Zapowiedz, że wśród dziesięciu przykazań Bożych znajduje się takie, które ma na celu ochronę zdrowia i życia. Spytaj jakie. Powinna paść odpowiedź: „Nie zabijaj".
Powiedz, że przykazanie „Nie zabijaj" nie dotyczy tylko zabójstwa, ale wielu innych sytuacji i zjawisk**,** które zagrażają życiu ludzi**.** Piąte przykazanie Dekalogu nakazuje szacunek dla każdego życia od poczęcia aż do naturalnej śmierci. Dotyczy ono również troski o własne zdrowie i życie.

3
7 minut

Poproś o odczytanie przez wylosowanych uczniów i uczennice fragmentów tekstów biblijnych i cytatów mówiących o świętości życia ludzkiego z załącznika nr 1. Niech posłuchają i zastanowią się, co te fragmenty mówią o życiu ludzkim. Wspólnie odpowiedzcie na pierwsze pytanie kluczowe: *Co to znaczy, że życie ludzkie jest święte i bezcenne?*

Proponowane odpowiedzi: człowiek jest stworzony na obraz Boga, wybrany i święty, ciało ludzkie jest przybytkiem (miejscem przebywania) Ducha Świętego, poprzez dbanie o własne ciało chwalimy Boga, życie ludzkie jest dane przez Boga na zawsze, Bóg jest Panem życia i nikt nie może tego życia niszczyć.

4
1 minuta

Połącz uczniów i uczennice w pary za pomocą sznurków. Ten sposób angażuje i jest atrakcyjny dla młodzieży.

> *Przygotuj sznurki o długości 1,5 metra każdy w liczbie o połowę mniejszej niż liczba uczniów i uczennic w klasie. Złap wszystkie sznurki w połowie ich długości, a młodzież poproś o chwycenie końców sznurka. Gdy wszyscy złapią za sznurki, uwolnij je, puszczając rękę, a każda osoba dowie się, kto trzyma drugi koniec i z kim utworzy parę.*

5
12 minut

Podyskutuj przez chwilę z młodzieżą o tym, jak aktualnie wygląda bezpieczeństwo i dobrostan ludzi na świecie. Jak bardzo zagrożone jest ich życie i zdrowie? Jakie widzą zagrożenia dla życia i zdrowia ludzkiego? Jaką sytuację mamy w Polsce? Następnie przedstaw zadanie polegające na uzupełnieniu diagramu z załącznika nr 2. Na diagramie zostały przedstawione współczesne zachowania i zjawiska, które zagrażają życiu lub zdrowiu ludzi lub całych społeczności. Możesz wyjaśnić, że diagram zawiera jedynie wybrane przykłady zagrożeń, oraz odnieść się do tych wskazanych wcześniej przez młodzież. Rozdaj parom diagram oraz wycięte elementy z załącznika nr 3 i poproś o dopasowanie propozycji działań podejmowanych na świecie, które mogą przyczynić się do ograniczenia skali zachowań lub zjawisk z diagramu. W zestawie rozsypanki znalazło się kilka pustych elementów, tak aby młodzież mogła dopisywać swoje pomysły. Jedno rozwiązanie może odpowiadać na kilka wyzwań. Proponowane odpowiedzi znajdują się na końcu scenariusza, przed załącznikami.

6
7 minut

Zbierz przemyślenia i refleksje uczniów i uczennic po wykonanym ćwiczeniu. Opowiedz młodzieży o tym, że kwestie życia i zdrowia ludzkiego są ważne dla wielu ludzi na świecie, bez względu na wyznawaną religię. O podjęcie wspólnego wysiłku i mobilizację na rzecz ich ochrony apeluje wiele instytucji, organizacji oraz osobistości świeckich i kościelnych. Jeżeli masz wystarczająco dużo czasu, możesz przytoczyć wypowiedzi papieży Jana Pawła II i Franciszka.

> „Potrzebna jest powszechna mobilizacja sumień i wspólny wysiłek etyczny, żeby stać na straży obrony życia. Wszyscy razem musimy budować nową kulturę życia: nową, to znaczy zdolną podejmować i rozwiązywać istniejące dziś, a dawniej nieznane problemy związane z ludzkim życiem."
>
> Jan Paweł II, Evangelium vitae

„W świetle wiary i zdrowego rozsądku życie ludzkie jest zawsze święte i zawsze jest «jakościowe». Nie ma życia ludzkiego bardziej świętego niż inne: każde życie ludzkie jest święte! Tak jak nie ma życia ludzkiego jakościowo bardziej znaczącego niż inne, tylko ze względu na większe posiadane środki, prawa, możliwości ekonomiczne i społeczne" – mówił Franciszek do członków Stowarzyszenia Włoskich Lekarzy Katolickich w listopadzie 2014 roku.

Dodaj, że społeczność międzynarodowa podejmuje też konkretne działania zmierzające do wzmacniania pokoju na świecie, zapewniania równego dostępu do opieki medycznej i leków czy przeciwdziałania handlowi ludźmi. Wyrazem determinacji w rozwiązaniu tych problemów jest uchwalenie Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka oraz ustanowienie Celów Zrównoważonego Rozwoju. Podkreśl, że każdy i każda z nas może włączyć się do realizacji celów rozwojowych. Pokaż młodzieży planszę prezentującą wszystkie Cele: https://globalna.ceo.org.pl/cele-zrownowazonego-rozwoju. Bardziej szczegółowo możesz przedstawić Cel 3: Dobre zdrowie i jakość życia oraz Cel 16: Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje.

Podsumowanie

7
3 minuty
8
7 minut

Odnieś się do drugiego pytania kluczowego: *Co możemy zrobić, żeby chronić życie i zdrowie ludzkie?* Połącz pary w czwórki i rozdaj każdej grupie opis osoby lub organizacji działającej na rzecz ochrony życia i zdrowia ludzi z załącznika nr 4. Poproś o zapoznanie się z tekstem.

Poleć uczniom i uczennicom, aby na podstawie przeczytanych opisów zastanowili się, jak sami mogą wpływać na sytuację ludzi, których życie i zdrowie są zagrożone. Następnie poproś, aby przygotowali propozycję działania indywidualnego, które będzie wspierać ich ochronę. Zaproś osobę z każdej grupy do wypowiedzi o tym, jaką postacią lub organizacją się inspirowali, i do dopisania swojej propozycji na tablicy. Ta podsumowująca aktywność może być także dobrą okazją do tego, aby zastanowić się, jak każdy i każda z nas może pomóc w osiągnięciu Celów Zrównoważonego Rozwoju.

Źródła:

- *Drinking water – factsheet*, Światowa Organizacja Zdrowia (WHO), https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/drinking-water.
- *The human cost of natural disasters: a global perspective*, Centre for Research on the Epidemiology of Disasters (CRED), 2015, https://www.preventionweb.net/publications/view/42895.
- *World report on violence and health*, Światowa Organizacja Zdrowia (WHO), https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/outline/en/.
- *Ten threats to global health in 2019*, Światowa Organizacja Zdrowia (WHO), https://www.who.int/emergencies/ten-threats-to-global-health-in-2019.
- Laura F. Friedman, *The things most likely to kill you in one infographic*, „The Independent", 21.05.2017, http://bit.ly/InfographicDeathFactors.
- Platforma społeczna ONZ, Cele Zrównoważonego Rozwoju, http://www.un.org.pl.
- Zestaw plansz zawierający podstawowe informacje na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2018, https://globalna.ceo.org.pl/scenariusze-i-gry/cele-zrownowazonego-rozwoju prawidłowy link.

Załączniki:

Załącznik nr 1 – Materiał pomocniczy: Fragmenty Pisma Świętego oraz cytaty mówiące o świętości życia ludzkiego
Załącznik nr 2 – Karta pracy: Diagram przedstawiający współczesne zachowania i zjawiska, które zagrażają życiu lub zdrowiu

Załącznik nr 3 – Materiał pomocniczy: Propozycje działań podejmowanych na świecie, które mogą się przyczynić do ograniczenia skali zachowań lub zjawisk zagrażających ludzkiemu życiu i zdrowiu
Załącznik nr 4 – Materiał pomocniczy: Informacje o osobach i organizacjach działających na rzecz ochrony życia i zdrowia ludzi

Odpowiedzi do załącznika nr 2 i 3:
Proponowany układ odpowiedzi nie jest jedynym możliwym, jako że wyzwania globalne, także te związane z eliminowaniem zagrożeń dla ludzkiego życia i zdrowia, są ze sobą ściśle powiązane i często wymagają wspólnych, skoordynowanych działań.

1. ZANIECZYSZCZENIE ŚRODOWISKA zapewnienie dostępu do bezpiecznej wody pitnej w przystępnej cenie	zmniejszenie ilości nieoczyszczonych ścieków	zapewnienie dostępu do odpowiednich warunków sanitarnych dla wszystkich
ograniczenie stosowania szkodliwych substancji chemicznych	**2. NIEDOŻYWIENIE** zwiększenie wydajności rolnictwa i dochodów drobnych producentów żywności, w szczególności kobiet i ludności rdzennej	zapewnienie bezpiecznego i równego dostępu do ziemi
wzmocnienie zdolności rolnictwa do przystosowania się do zmiany klimatu i ekstremalnych zjawisk pogodowych	zapewnienie różnorodności genetycznej nasion, roślin uprawnych, zwierząt hodowlanych i udomowionych	**3. KLĘSKI ŻYWIOŁOWE i ZMIANA KLIMATU** skoordynowanie współpracy i rozwiązań wypracowanych na szczeblu międzynarodowym
wspieranie krajów w przechodzeniu na gospodarkę opartą na czystszych technologiach	wzmocnienie zdolności adaptacyjnych i odporności krajów na zagrożenia klimatyczne i klęski żywiołowe	włączenie działań na rzecz przeciwdziałania zmianie klimatu do krajowych i lokalnych polityk, strategii i planów
4. UMIERALNOŚĆ MATEK I DZIECI zapewnienie wszystkim ludziom, w szczególności ubogim i narażonym na zagrożenia, w tym niemowlakom, dostępu do bezpiecznej, pożywnej żywności	zapewnienie dostępu do bezpiecznych, skutecznych, przystępnych cenowo lekarstw i szczepionek	zwiększenie finansowania ochrony zdrowia, szkolenie pracowników i pracownic opieki zdrowotnej w krajach globalnego Południa
przeprowadzenie reform zapewniających kobietom równe prawa do własności, w tym gruntów	**5. PRZEMOC i WOJNY** zmniejszenie nielegalnych przepływów finansowych i handlu bronią	wyeliminowanie nadużyć, wykorzystywania i handlu ludźmi
zapewnienie wszystkim równego dostępu do wymiaru sprawiedliwości	wyeliminowanie wszelkich form przemocy wobec kobiet i dziewcząt	**6. SZKODZENIE ZDROWIU** zapewnienie równych szans oraz zmniejszanie istniejących nierówności
zapewnienie powszechnej opieki zdrowotnej	wzmocnienie profilaktyki i leczenia uzależnień od narkotyków oraz szkodliwego spożycia alkoholu	promowanie zdrowia psychicznego i dobrostanu

Załącznik nr 1 – Materiał pomocniczy: Fragmenty Pisma Świętego oraz cytaty mówiące o świętości życia ludzkiego

I tekst:
21 Słyszeliście, że powiedziano przodkom: Nie zabijaj!; a kto by się dopuścił zabójstwa, podlega sądowi. 22 A Ja wam powiadam: Każdy, kto się gniewa na swego brata, podlega sądowi. (Mt 5, 21–26)

II tekst:
Czyż nie wiecie, że ciało wasze jest przybytkiem Ducha Świętego, który w was jest, a którego macie od Boga, i że już nie należycie do samych siebie? Za [wielką] bowiem cenę zostaliście nabyci. Chwalcie więc Boga w waszym ciele! (1 Kor, 6, 19–20)

III tekst:
Życie ludzkie jest bezcenne, ponieważ jest darem Boga, którego miłość nie ma granic. A kiedy Bóg daje życie, daje je na zawsze. Jan Paweł II

IV tekst:
Życie ludzkie jest święte, ponieważ od samego początku domaga się „stwórczego działania Boga" i pozostaje na zawsze w specjalnym odniesieniu do Stwórcy, jedynego swego celu. Sam Bóg jest Panem życia, od jego początku aż do końca. Nikt, w żadnej sytuacji, nie może rościć sobie prawa do bezpośredniego niszczenia niewinnej istoty ludzkiej. (Katechizm Kościoła Katolickiego, 2258)

I tekst:
21 Słyszeliście, że powiedziano przodkom: Nie zabijaj!; a kto by się dopuścił zabójstwa, podlega sądowi. 22 A Ja wam powiadam: Każdy, kto się gniewa na swego brata, podlega sądowi. (Mt 5, 21–26)

II tekst:
Czyż nie wiecie, że ciało wasze jest przybytkiem Ducha Świętego, który w was jest, a którego macie od Boga, i że już nie należycie do samych siebie? Za [wielką] bowiem cenę zostaliście nabyci. Chwalcie więc Boga w waszym ciele! (1 Kor, 6, 19–20)

III tekst:
Życie ludzkie jest bezcenne, ponieważ jest darem Boga, którego miłość nie ma granic. A kiedy Bóg daje życie, daje je na zawsze. Jan Paweł II

IV tekst:
Życie ludzkie jest święte, ponieważ od samego początku domaga się „stwórczego działania Boga" i pozostaje na zawsze w specjalnym odniesieniu do Stwórcy, jedynego swego celu. Sam Bóg jest Panem życia, od jego początku aż do końca. Nikt, w żadnej sytuacji, nie może rościć sobie prawa do bezpośredniego niszczenia niewinnej istoty ludzkiej. (Katechizm Kościoła Katolickiego, 2258)

Załącznik nr 2 – Karta pracy: Diagram przedstawiający współczesne zachowania i zjawiska, które zagrażają życiu lub zdrowiu

1. ZANIECZYSZCZENIE ŚRODOWISKA Zanieczyszczona woda może przenosić choroby takie jak biegunka, cholera, czerwonka, dur brzuszny i polio. Szacuje się, że brudna woda pitna powoduje rocznie 485 tysięcy zgonów z powodu biegunki.	**2. NIEDOŻYWIENIE** Na świecie z powodu niedożywienia cierpi 795 milionów ludzi, czyli co dziewiąta osoba. Słabe odżywianie jest przyczyną prawie połowy (45%) śmierci dzieci poniżej piątego roku życia – 3,1 miliona dzieci umiera co roku z tego powodu.	**3. KLĘSKI ŻYWIOŁOWE i ZMIANA KLIMATU** W okresie od 1994 do 2013 roku klęski żywiołowe na całym świecie pochłonęły 1,35 miliona ofiar śmiertelnych lub prawie 68 tysięcy ofiar śmiertelnych rocznie i dotknęły średnio 218 milionów ludzi rocznie. Klęski żywiołowe nasilają się na skutek zmiany klimatu spowodowanej działalnością człowieka.
4. UMIERALNOŚĆ MATEK I DZIECI Każdego dnia umiera o 17 tysięcy mniej dzieci niż w roku 1990. Nadal jednak co roku ponad 6 milionów dzieci umiera przed ukończeniem 5 roku życia. Liczba matek, które nie przeżyły porodu, w porównaniu do liczby tych, które go przeżyły, w regionach rozwijających się jest wciąż 14 razy większa niż w regionach rozwiniętych.	**5. PRZEMOC i WOJNY** Każdego roku miliony ludzi umierają w wyniku obrażeń spowodowanych przemocą (samobójstwa, zabójstwa, konflikty zbrojne). Wiele innych przeżywa obrażenia, ale żyje z trwałą niepełnosprawnością. Przemoc jest jedną z głównych przyczyn śmierci wśród osób w wieku 15–44 lata na całym świecie, co stanowi 14% zgonów wśród mężczyzn i 7% zgonów wśród kobiet. Jedną z form przemocy psychicznej jest hejt i mowa nienawiści.	**6. SZKODZENIE ZDROWIU** Choroby niezakaźne, takie jak cukrzyca, rak i choroby serca, są łącznie odpowiedzialne za ponad 70% wszystkich zgonów na świecie (41 milionów ludzi). Wzrost częstotliwości występowania tych chorób jest spowodowany pięcioma głównymi czynnikami ryzyka: paleniem tytoniu, brakiem aktywności fizycznej, nadużywaniem alkoholu, niezdrową dietą i zanieczyszczeniem powietrza.

Źródła: 1) *Drinking water – factsheet*, Światowa Organizacja Zdrowia (WHO), https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/drinking-water, 2) *Cel 2: Wyeliminować głód, osiągnąć bezpieczeństwo żywnościowe i lepsze odżywianie oraz promować zrównoważone rolnictwo*, Cele Zrównoważonego Rozwoju, http://www.un.org.pl/cel2, 3) *The human cost of natural disasters: a global perspective*, Centre for Research on the Epidemiology of Disasters (CRED), 2015, https://www.preventionweb.net/publications/view/42895 4) *Cel 3: Zapewnić wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowe życie oraz promować dobrobyt*, Cele Zrównoważonego Rozwoju, http://www.un.org.pl/cel3, 5) *World report on violence and health*, Światowa Organizacja Zdrowia (WHO), https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/outline/en/ 6) *Ten threats to global health in 2019*, Światowa Organizacja Zdrowia (WHO), https://www.who.int/emergencies/ten-threats-to-global-health-in-2019.

Załącznik nr 3 – Materiał pomocniczy: Propozycje działań podejmowanych na świecie, które mogą się przyczynić do ograniczenia skali zachowań lub zjawisk zagrażających ludzkiemu życiu i zdrowiu

zapewnienie dostępu do bezpiecznej wody pitnej w przystępnej cenie	zmniejszenie ilości nieoczyszczonych ścieków	zapewnienie dostępu do odpowiednich warunków sanitarnych dla wszystkich
ograniczenie stosowania szkodliwych substancji chemicznych	zwiększenie wydajności rolnictwa i dochodów drobnych producentów żywności, w szczególności kobiet i ludności rdzennej	zapewnienie bezpiecznego i równego dostępu do ziemi
wzmocnienie zdolności rolnictwa do przystosowania się do zmiany klimatu i ekstremalnych zjawisk pogodowych	zapewnienie różnorodności genetycznej nasion, roślin uprawnych, zwierząt hodowlanych i udomowionych	zmniejszenie nielegalnych przepływów finansowych i handlu bronią
wyeliminowanie nadużyć, wykorzystywania i handlu ludźmi	zapewnienie wszystkim równego dostęp do wymiaru sprawiedliwości	zapewnienie równych szans oraz zmniejszanie istniejących nierówności
przeprowadzenie reform zapewniających kobietom równe prawa do własności, w tym gruntów	zapewnienie dostępu do bezpiecznych, skutecznych, przystępnych cenowo lekarstw i szczepionek	zapewnienie wszystkim ludziom, w szczególności ubogim i narażonym na zagrożenia, w tym niemowlakom, dostępu do bezpiecznej, pożywnej żywności
zwiększenie finansowania ochrony zdrowia, szkolenie pracowników i pracownic opieki zdrowotnej w krajach globalnego Południa	wyeliminowanie wszelkich form przemocy wobec kobiet i dziewcząt	zapewnienie powszechnej opieki zdrowotnej
wzmocnienie profilaktyki i leczenia uzależnień od narkotyków oraz szkodliwego spożycia alkoholu	promowanie zdrowia psychicznego i dobrostanu	skoordynowanie współpracy i rozwiązań wypracowanych na szczeblu międzynarodowym
wspieranie krajów w przechodzeniu na gospodarkę opartą na czystszych technologiach	wzmocnienie zdolności adaptacyjnych i odporności krajów na zagrożenia klimatyczne i klęski żywiołowe	włączenie działań na rzecz przeciwdziałania zmianie klimatu do krajowych i lokalnych polityk, strategii i planów
modlitwa		

Źródło: Platforma społeczna ONZ, Cele Zrównoważonego Rozwoju, http://www.un.org.pl.

Załącznik nr 4 – Materiał pomocniczy: Informacje o osobach i organizacjach działających na rzecz ochrony życia i zdrowia ludzi

1. **Małgorzata Anna Chmielewska** – polska siostra zakonna, przełożona wspólnoty „Chleb Życia". Wspólnota prowadzi domy dla bezdomnych, chorych, samotnych matek oraz noclegownie dla kobiet i mężczyzn. Osoby potrzebujące oprócz schronienia otrzymują pomoc socjalną, medyczną i materialną. Siostra Małgorzata występuje w mediach, z troską wyrażając się o osobach marginalizowanych i podkreślając wagę podejmowania działań na ich rzecz. Poprzez tworzenie miejsc pracy próbuje przywrócić do społeczeństwa osoby wykluczone. Dlatego powołała specjalne manufaktury, w których pracują osoby bezdomne i chore.

Źródło: *Małgorzata Chmielewska*, https://pl.wikipedia.org/wiki/Ma%C5%82gorzata_Chmielewska.

2. **Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ)** powstała po II wojnie światowej, w 1945 roku. Organizacja stawia sobie za cel zapewnienie pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego, rozwój współpracy między narodami oraz propagowanie praw człowieka. Od 1953 roku ONZ prowadzi misje pokojowe w regionach konfliktów, by zapobiegać konfliktom, utrzymać i budować pokój. Działanie te uzupełniają się, ponieważ jedynie wszechstronne podejście zmniejsza ryzyko ponownego wybuchu konfliktu zbrojnego. Żołnierze ONZ w swoich działaniach używają broni palnej jedynie w ramach obrony.

Źródło: *Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ)*, https://pl.wikipedia.org/wiki/Organizacja_Narod%C3%B3w_Zjednoczonych.

3. W 2016 roku Polskę odwiedził **Dalajlama**, duchowy przywódca tybetańskich buddystów, laureat Pokojowej Nagrody Nobla. W Kościele Pokoju w Świdnicy, wzniesionym po wojnie trzydziestoletniej między ewangelikami a katolikami, wraz z innymi duchownymi katolickimi i ewangelickimi podpisał *Apel o pokój*. Dalajlama powiedział „Kto niszczy pokój? Ludzie. I na nas spada odpowiedzialność za poszanowanie pokoju. Tak długo, jak istnieć będą ludzie, będą istniały konflikty".

Źródło: Agnieszka Dobkiewicz, *Dalajlama i inni duchowni podpisali u nas „Apel o Pokój"*, 21.09.2016, http://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/1,35771,20724846,dalajlama-i-inni-duchowni-podpisali-u-nas-apel-o-pokoj.html?disableRedirects=true.

4. **Amnesty International** to organizacja powstała w 1961 roku, która bada, dokumentuje i publikuje raporty o przypadkach naruszeń praw człowieka na całym świecie. Podejmuje praktyczne i skuteczne działania w celu powstrzymania naruszeń oraz pomocy ofiarom. Działa w wielu krajach na całym świecie, również w Polsce. Celem Amnesty International jest zapewnienie wszystkim ludziom na świecie możliwości korzystania z przysługujących im praw zawartych w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka. Włącza się w akcje pomocy uchodźcom i uchodźczyniom, więźniom i więźniarkom politycznym oraz więźniom i więźniarkom sumienia, czyli osobom karanym za przekonania. Jedną z akcji pomocy jest coroczny Maraton Pisania Listów, które są wysyłane do przywódców i przywódczyń rządów w obronie osób uwięzionych lub szykanowanych za swoje działania na rzecz pokoju, prawa, za walkę o przekonania.

Źródło: Stowarzyszenie Amnesty International w Polsce, www.amnesty.org.pl.

5. **Desmond Tutu**, anglikański pastor i teolog z Republiki Południowej Afryki, pierwszy czarnoskóry arcybiskup w RPA. Był nauczycielem, ale zrezygnował z tej pracy na znak protestu przeciwko rasistowskiej polityce oświatowej rządu i postanowił zostać duchownym anglikańskim. Desmond Tutu walczył przeciwko apartheidowi, systemowi segregacji rasowej w RPA. Dzięki jego staraniom w konstytucji wprowadzono zakaz dyskryminacji. Był orędownikiem pojednania między białymi i czarnoskórymi, co uchroniło RPA przed chaosem konfliktu etnicznego. Jest aktywnym działaczem na rzecz równouprawnienia osób homoseksualnych, działa na rzecz praw człowieka i zajmuje się prewencją HIV i AIDS w Afryce. Za „walkę bez przemocy" z podziałami rasowymi w RPA otrzymał w 1984 roku Pokojową Nagrodę Nobla.

Źródło: *Desmond Tutu*, https://en.wikipedia.org/wiki/Desmond_Tutu.

6. **Fundacja Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej (PCPM)** powstała w 2006 roku. Jest organizacją humanitarną, co oznacza, że pomaga wszystkim bez względu na pochodzenie, kolor skóry czy wyznanie, dbając o to, aby działania fundacji nie pogłębiały lokalnych napięć. Misją Fundacji PCPM jest niesienie pomocy humanitarnej, rozwojowej i ratunkowej osobom potrzebującym na całym świecie, przy zachowaniu podstawowych zasad: humanitaryzmu, bezstronności, neutralności i niezależności. Pomaga w szczególności ofiarom konfliktów zbrojnych i klęsk żywiołowych. Dotychczas realizowała projekty w Libanie, na Ukrainie, w Nepalu, Peru, Sudanie Południowym, Ugandzie, w Tadżykistanie, Palestynie, Gruzji, Etiopii, Kenii, Zambii oraz w Bośni i Hercegowinie.

Źródło: Fundacja Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej, https://pcpm.org.pl/polskie-centrum-pomocy-miedzynarodowej.

7. **Greta Thunberg** to młoda szwedzka aktywistka klimatyczna. W 2018 roku zainicjowała protest pod budynkiem szwedzkiego parlamentu przeciwko działalności człowieka wpływającej na zmianę klimatu. Swoim przykładem zainspirowała dziesiątki tysięcy młodych ludzi na całym świecie, którzy organizują bądź przystępują do strajków w obronie klimatu. Największe do tej pory protesty odbyły się 15 marca 2019 roku, kiedy to nastolatkowie i nastolatki z ponad 100 krajów, w tym także z Polski, opuściły lekcje i wyszły na ulice z transparentami, pokazując, że chcą zrobić coś dla planety.

Źródło: *Greta Thunberg*, https://pl.wikipedia.org/wiki/Greta_Thunberg.

8. **Habitat for Humanity** to międzynarodowa sieć chrześcijańskich organizacji dobroczynnych, które działają na rzecz poprawy warunków mieszkaniowych osób niezamożnych oraz zapobiegania bezdomności. W ciągu 40 lat istnienia Habitat wybudował lub wyremontował ponad 800 tysięcy lokali mieszkalnych na całym świecie, zapewniając godne warunki mieszkaniowe ponad 9 milionom osób. Habitat organizuje proces budowy i jego finansowanie, kwalifikuje rodziny, pozyskuje wolontariuszy i sponsorów. W trakcie budowy większość prac wykonują przyszli mieszkańcy i wolontariusze. Organizacja wspiera osoby w pokonywaniu barier, które tak często stoją między ich rodzinami a lepszym, zdrowszym i bardziej stabilnym finansowo życiem.

Źródło: Fundacja Habitat for Humanity Poland, http://habitat.pl/o-nas/.